

რევაზ ლორთქიფანიძე

Revaz Lordkipanidze

Реваз Лордкипанидзе

საქართველო საერთაშორისო ეკონომიკური
ინტეგრაციის გზაჯვარედინზე

Georgia on crossroad of international economic integration

Грузия на перекрестке международной экономической интеграции

თბილისი

2014

მეცნიერული შრომა „საქართველო საერთაშორისო ეკონომიკური ინტეგრაციის გზაჯვარედინზე“ მომზადებულია ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორის (სპეციალიზაცია: ეკონომიკის; მსოფლიო მეურნეობა და საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობები), საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსის - რევაზ ლორთქიფანიძის მიერ და განკუთვნილია ეკონომიკური პრობლემატიკით დაინტერესებული სპეციალისტებისა და მკითხველისათვის.

რედაქტორი მეცნიერ-ეკონომისტი დავით ჩლაიძე

რეცენზენტი მეცნიერ-ეკონომისტები: სლავა ფეტელავა, ლელა აფციაური

მსოფლიოში მიმდინარე ურთულესი ეკონომიკური პროცესებიდან გამომდინარე, შრომა ეძღვნება იდეას ყველა კონტინენტის ქვეყნების ისეთი ნებაყოფლობითი კავშირის შექმნის თაობაზე, რომელიც, გაეროს ორგანიზაციულ სტრუქტურასთან ერთად, მეტად ეფექტიანად იქნება მოწადინებული გარემოს, ჯანდაცვითი და გლობალური კრიმინალის (მ.შ. ტერორიზმის) მზარდი პრობლემების წინააღმდეგ, რაც სახელმწიფოთა შორის კონფლიქტებსაც უფრო ეფექტიანად დაიყვანს მინიმუმადე.

In conditions of difficult world economic processes, author of the work proposed the idea of creating such voluntary union of countries of all continents, who, with organization structure of UN, will aim to solve global environment, health and crime (including terrorism) problems and more efficiently minimizes conflicts between states.

В сложнейших условиях мировых экономических процессов, автором труда предложена идея создания такого добровольного союза стран всех континентов, который, вместе с организационной структурой ООН, будет стремиться решить глобальные проблемы окружающей среды, здравоохранения и преступности (в т.ч. терроризма) и более эффективно минимизирует конфликты между государствами.

ISBN 978-9941-0-6632-0

ღვთისმშობლის წილხვედრი საქართველო საერთაშორისო ეკონომიკური ინტეგრაციის უმნიშვნელოვანეს გზაჯვარედინზე აღმოჩნდა და მომრავლებული არაკეთილსინდისიერი კონკურენტებიც განსაკუთრებით ცდილობენ დილემის წინაშე დააპირისპირონ ეს ულამაზესი ქვეყანა ხან დასავლეთს და ხან აღმოსავლეთს, ზოგი კი კატეგორიულად მოითხოვს, რომ ან ერთი ან მეორეო. უფალი ხომ გვასწავლის, რომ მტერიც კი უნდა შევიყვაროთ და ყველა ქვეყანაში ხომ კარგიც არის და გლახაც. ამიტომ, გლობალური ხიფათები რომ არ დავუშვათ, ეკონომიკურად საჭირო და აუცილებელიცაა, რომ საერთაშორისო ინტეგრაციის პროცესებში ყველა ქვეყნის სიკეთეები გამოვიყენოთ, უფლის ურყევი რწმენისა და საკუთარი თვითმყოფადობის გონივრული (მოხერხებული) შენარჩუნების პირობებში.

ინტეგრაციის პროცესი გულისხმობს ერთიანი მთელის შემადგენელი ნაწილების გაერთიანების პროცესს და, ბუნებრივია, ეკონომიკური ინტეგრაციის პროცესი, შესაძლებელია, მიმდინარეობდეს, როგორც მიკრო, ასევე, მაკროეკონომიკური და გლობალური მეურნეობის ფარგლებში. სადღეისოდ, დღის წესრიგში დადგა, საქართველოს ევროკავშირთან ინტეგრაციის პროცესი, რაც, ეფექტიანი კონკურენტული გარემოს ფორმირების მიზნით, პარალელურად, ყველა სხვა ურთიერთხელსაყრელი (მ.შ. ახალი და ტრადიციული) კავშირების წარმოქმნას ან შენარჩუნებას არ უნდა გამორიცხავდეს.

დღეს, როგორც არასდროს, უსწრაფესი გლობალური კიბერტექნოლოგიების ეპოქაში, განსაკუთრებით აქტუალურია მწვავე ეკონომიკურ პრობლემებზე დაფიქრება და, ამდენად, მიზანშეწონილად ჩავთვალე, დაინტერესებული საზოგადოებისათვის შემეხსენებინა ისინი.

როგორც ცნობილია, საქართველოში 1994-1995 წლებში განსაკუთრებით დაბალი იყო მშპ ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით (მსოფლიოში ყველაზე დაბალი!) და, შესაბამისად, მაღალი იყო უღარიბესი მოსახლეობის ხვედრითი წონა (ექსპერტული შეფასებით, 40%-ზე მეტი). მესამე ათწლეულის დასაწყისიდან, უღარიბესი

მოსახლეობის აღნიშნული მაჩვენებლის შემცირების ტემპი მატულობდა, მაგრამ რეზერვები, როგორც ჩანს, ჯერ კიდევ დიდია.

მსოფლიოში მიმდინარე ურთულესი ეკონომიკური პროცესებიდან გამომდინარე, ჩემი აზრით, მიზანშეწონილია, ყველა კონტინენტის ქვეყნების ისეთი ნებაყოფლობითი კავშირის შექმნა და განვითარება, რომელიც, გაეროს ორგანიზაციულ სტრუქტურასთან ერთად, მეტად ეფექტიანად იქნება მოწადინებული გარემოს (მ.შ. სტიქიური მოვლენების), ჯანდაცვითი და გლობალური კრიმინალის (მ.შ. ტერორიზმის) მზარდი პრობლემების წინააღმდეგ, რაც სახელმწიფოთა შორის კონფლიქტებსაც უფრო ეფექტიანად დაიყვანს მინიმუმადე.

დროთა განმავლობაში, საჭიროა მეტად დიფერენცირებული მიდგომის შემოღება ხანდაზმული მოსახლეობის საპენსიო უზრუნველყოფაში – მაგალითისათვის, მენეჯერული საქმიანობა, კვალიფიკაციის თვალსაზრისით, გარკვეულად მეტ სირთულეებთან არის დაკავშირებული, ვიდრე სპეციალისტის, ტექნიკური მუშაკის, დამხმარე თუ მომსახურე პერსონალის და, შესაბამისად, საპენსიო ანაზღაურებაც დიფერენცირებული უნდა იყოს 1:3–თან პროპორციის ფარგლებში, თუმცა, აღნიშნული მხოლოდ მას შემდეგ შეიძლება განისაზღვროს, როცა პენსიის დონე საარსებო მინიმუმს გადააჭარბებს.

გასული საუკუნის 90–იანი წლების საქართველოს არნახული ჰიპერინფლაციის უმძიმესი მემკვიდრეობისა და ეკონომიკის საკანონმდებლო ბაზის ხარვეზების შედეგად, მცირე საწარმოებში პროდუქციის გამოშვებამ 2005 წელს შეადგინა მხოლოდ 397,5 მლნ. ლარი, რაც მთლიანად ბიზნეს სექტორის მხოლოდ 11,7%-ს წარმოადგენდა. ამ პერიოდისათვის, საშუალო საწარმოებმა აწარმოეს მთლიანი მაჩვენებლის ასევე მხოლოდ 10,6%, მაშინ, როცა სამეწარმეო საქმიანობით დაკავებული და სტატისტიკურ გამოკვლევას დაქვემდებარებული მოქმედი საწარმოების მთლიან რაოდენობაში მსხვილი საწარმოების ხვედრითი წონა 3,4%-ს, საშუალო საწარმოების – 7,3%-ს, ხოლო მცირე საწარმოების ხვედრიწონა – 89,3%-ს შეადგენდა.

ბიზნესის ეტეპობრივი განვითარება და საბოლოოდ ეფექტიანი მართვა მცირე ბიზნესის წახალისებით იწყება. მცირე მეწარმეობის ჯერ კიდევ სუსტი როლი

მნიშვნელოვანწილად შესაბამის პრობლემებს განაპირობებდა ქვეყნის ეკონომიკაში – საქალაქო დასახლებებში უმუშევრობის ოფიციალური დონე ჯერ კიდევ ძალზე მაღალი იყო და 26%-ს შეადგენდა, მინიმალური ხელფასი ნორმატიული ხელფასის მხოლოდ 32,2%-ს შეადგენდა, საექსპორტო პროდუქციაში კი ყველაზე მაღალ ნიშნულს შავი ლითონების ჯართის ხვედრიწონა აღწევდა და ადგილობრივ წარმოებაში არ აღინიშნებოდა მეცნიერებატევადი წარმოების მინიმალური მონაწილეობაც კი.

2005 წლამდე მოქმედი საქართველოს კანონი “მცირე და საშუალო საწარმოთა მხარდჭერის შესახებ” სრულად ვერ შეესაბამებოდა ეკონომიკის თანამედროვე მოთხოვნებს. მასში, მიზანშეწონილი იყო, უფრო კონკრეტულად აღნიშნულიყო საგადასახადო ბერკეტები, შესაძლო მზარდი მოთხოვნები საფინანსო რესურსებზე, სახელმწიფო გარანტიები და ინტელექტუალური დახმარების სფეროები. აუცილებელი იყო, უფრო გასაგები გამხდარიყო მცირე საწარმოს გაგებაც. იგი უნდა განსაზღვრულიყო არგუმენტირებულად შერჩეული ერთი მაჩვენებლით და არა შენარჩუნებული ორი მოთხოვნით, რაც, გარკვეულ შემთხვევებში, შეუსაბამობებს და გართულებულ გაუგებრობებს იწვევდა.

როგორც ცნობილია, მოქმედი კანონმდებლობა უკვე აკონკრეტებს მიკრო და მცირე ბიზნესის სტატუსის საწარმოებს და მიკრო საწარმოებს (30 ათას ლარამდე შემოსავლით წელიწადში) საერთოდ ათავისუფლებს საშემოსავლო გადასახადისაგან, ხოლო მცირე საწარმოებს (100 ათას ლარამდე წლიური შემოსავლით) უწესებს მხოლოდ 5%-იან საშემოსავლო გადასახადს და, გარკვეულ შემთხვევებში – შემცირებულ 3%-საც კი.

არსებითი შეღავათებია, რაც თითქმის ემთხვევა ჩვენს დასაბუთებულ შემოთავაზებებს საქართველოს ეკონომიკური განვითარებისათვის წარმოებულ ადრეულ კვლევებში. მნიშვნელოვანწილად, სწორედ ამიტომ, საერთაშორისო ეკონომიკური ორგანიზაციების მიერ საქართველო მოიხსენება, როგორც ამ გადასახადების თავისუფლების მხრივ ერთ-ერთი სამაგალითო ქვეყანა, თუმცა, როგორც აღინიშნა, მცირე ბიზნესის საგადასახადო შეღავათები ნაკლებეფექტური

აღმოჩნდა ახლაგაზრდა სახელმწიფოში სხვადასხვა არსებითი სამართლებრივი გადაცდომების მომრავლების გამო.

საქართველოში მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისათვის, ჩვენს მიერ ჯერ კიდევ 90-იანი წლების დასაწყისში დასაბუთდა საგადასახადო განაკვეთების სამსაფეხურიანი სქემა: პირველ ეტაპზე მთლიანი ამონაგების 0,5%, მეორეზე – 1,0%-დან 1,5%-მდე და, საბოლოო ჯამში, 3-6 %-მდე, რაც ჩვენს კონკრეტულ გაანგარიშებებსა და ექსპერტულ შეფასებებს ეფუძნებოდა.

რაც შეეხება ძირითად კაპიტალის ზომითი სტრუქტურის (კონცენტრაციის) ეფექტიანობას, ჩვენი გაანგარიშებით, უმაღლესი უკუგებით სწორედ ყველაზე მცირე საწარმოები გამოირჩევიან (100 ათ. აშშ დოლარამდე ძირითადი წარმოებრივი კაპიტალითა და მისი უკუგების რეკორდული იდექსით 7,8-დან 8,2-მდე).

საქართველოს სინამდვილისათვის მისანიშნებელია ყოფილი სოციალისტური პოლონეთის გამოცდილება, რომელიც, გეოგრაფიული მდებარეობიდან და მიმდინარე რეფორმების სხვადასხვა ფაქტორებიდან გამომდინარე, უკვე კარგახანია ეკონომიკურად მაღალგანვითარებული ევროკავშირის წევრია. აღნიშნული ქვეყნის მცირე და საშუალო საწარმოების სეგმენტში დასაქმებულია მომუშავეთა თითქმის 70% და მთლიანი შიდა პროდუქტის თითქმის ნახევარი იქმნება. აქ მიკროდ (ძირითადად მომსახურების სფეროში) მოიაზრება საწარმოები 10 მომუშავემდე, ხოლო საშუალო საწარმოდ – 250 მომუშავემდე. შექმნილია საწარმოთა განითარების სააგენტო, ევროკავშირისა და მსოფლიო ბანკის კრედიტებით ფინანსდება სპეციალური ფონდები, საწარმოებს, ბიზნესგეგმების გარანტირებულ საფუძველზე, შეღავათიანი კრედიტები და, შემდგომ თავის გამოჩენის შემთხვევაში, მნიშვნელოვანი გრანტებიც (ფინანსური ჯილდო) ეძლევათ.

ინვესტორების საყურადღებოდ უნდა აღინიშნოს, რომ მცირე მეწარმეობის წახალისების მსოფლიოში აპრობირებული ფორმაა თავისუფალი ეკონომიკური ზონა, რომლის მექანიზმები მრავალფეროვნად გამოიყენება აშშ-ში, დასავლეთ ევროპასა და სამხრეთ აღმოსავლეთ აზიაში, ასევე, გარკვეულწილად, პოსტკომუნისტურ და სხვა ე.წ. განვითარებად ქვეყნებშიც. საქართველოს მთავრობისათვის კი მისანიშნებელია, რომ

საქართველოს ეკონომიკაში, შესაძლოა, ძალზე ხელსაყრელად დავენერგოთ ე.წ. საერთაშორისო ბიზნესაქტიურობის წამახალისებელი “წერტილოვანი” თავისუფალი ზონების პრაქტიკაც, რაც, ფაქტიურად, მიკრო ბიზნესზე ჩვენში გავრცელებული და მსოფლიოში აღიარებული შეღავათების გავრცელებას ნიშნავს გარკვეულ საწარმოებზე ეკონომიკის სრუქტურის ეფექტიანობის არსებითი ზრდის აუცილებლობებიდან გამომდინარე. ამასთანავე, უნდა აღინიშნოს, რომ თავისუფალი ეკონომიკური ზონების საერთაშორისო პრაქტიკის ანალიზმა გვიჩვენა, რომ მცირე საგადასახადო განაკვეთი უცხოური ინვესტიციების მოზიდვის მნიშვნელოვანი ამძრავია, თუმცა, ზედმიწევნითმა ლიბერალიზებამ, კაპიტალდაბანდებათა ჯერ კიდევ მნიშვნელოვანი რისკის, ეროვნული ეკონომიკის სუსტი კონკურენტუნარიანობისა და მემკვიდრეობად დატოვებული მწვავე სოციალური პრობლემების გამო, შესაძლოა, მხოლოდ ხელი შეგვიშალოს სტრუქტურული რეფორმებისათვის საჭირო თანხების მობილიზებაში.

ზემოხსენებული “წერტილოვანი” ზონების ლიბერალურ სოვრცეში, მიზანშეწონილია, მოსახლეობის თითქმის ნახევარი ჩაერთოს. მოსამზადებელ ეტაპზე, ხელი უნდა შევუწყოთ ისეთი დარგების განვითარებას, რომელთა გარეშეც წარმოუდგენელია მოკვდავი ადამიანის ფიზიკური არსებობა, მ.შ. მემარცვლეობა, მესიმინდეობა (საწყისმა შეფერხებებმა არ უნდა შეგვაშინოს), მევენახეობა და რძის პროდუქტების წარმოება, მასიური მცირე ენერგეტიკა (მ.შ. ქალაქად) და სამშენებლო ინდუსტრია შესაბამისი მასალების წარმოებასთან ერთად; მეორე ეტაპზე – სპეციალიზაციის შემდგომ გაღრმავებასა და ეფექტიანობის ამაღლებას უნდა შევუწყოთ ხელი, კერძოდ, მცირე მეწარმეობის ისეთი დარგები წავახალისოთ, რომელთათვისაც საქართველოში ისტორიულად და გეოგრაფიულად საუკეთესო პირობებია შექმნილი: განათლება, კულტურა და სპორტი, ტურიზმი (ძალზე კარგია, რომ ამ მხრივ, პირველი ეტაპის პარალელურად, მნიშვნელოვანი სამუშაოები უკვე დაიწყო) და ვაჭრობა, სუბტროპიკული და ზღვის პროდუქტების გადამამუშავება; დამამთავრებელ ეტაპზე, შესაძლებელი იქნება მეცნიერებატევადი დარგების მსოფლიო დონეზე განვითარება, მ.შ., უპირველესად, მიკროელექტრონიკა და ორიგინალური მცირე და საშუალო სასოფლოსამეურნეო მექანიზაცია უნდა მოვიაზროთ.

მას შემდეგ, რაც საქართველოში საბიუჯეტო უზრუნველყოფის მაჩვენებელი ერთ სულზე 1000 დოლარს, ხოლო მთლიანი შიდა პროდუქტი ერთ სულზე საშუალომსოფლიო დონეს (უკვე დაახლოებით 10000 დოლარი, რაც საქართველოს პოტენციალს არსებითად ჩამორჩება) გადააჭარბებს, უფრო მასიურად შეიძლება ვიფიქროთ უფასო საგანმანათლებლო და ჯანმრთელობის ცენტრების შექმნაზე, განსაკუთრებით, ახლა უკვე ნაკლებადდასახლებულ მაღალმთიან სოფლებშიც, ამასთანავე, საშუალება მოგვეცემა დასაშვებ ფარგლებში წავახალისოთ მცირე ოჯახური ბიზნესის ისეთი მომგებიანი საექსპორტო სფეროები საქართველოში, როგორებიცაა მინერალური წყლების, თაფლისა და თხილის წარმოება და მათი რეალიზების ორგანიზება.

მასშტაბურ მოდერნიზაციასთან და შესაბამისად მოსალოდნელ ეკონომიკურ ზრდასთან ერთად, სულ უფრო მეტად მნიშვნელოვანი გახდება გონიერი ხელმძღვანელობის არსის გააზრება და აღნიშნულის პრაქტიკულად განხორციელება საქართველოს სხვადასხვა კონკრეტულ პირობებში, მითუმეტეს, რომ წარმატებული მმართველის ქართული ფენომენი კარგადაა ცნობილი მსოფლიოში. დაუშვებელია კადრების დაკარგვის ან კვალიფიკაციის დაქვეითების პროცესები მათი გადამზადების სისტემის არაეფექტურობის გამო, რაც, ხშირ შემთხვევაში, უბედური შემთხვევების საწინდარიც ხდება, მსოფლიო ეკონომიკის პრაქტიკიდან გამომდინარე.

განსაკუთრებით არსებითია, აგრეთვე, მენეჯერ-საზოგადოებრივ მმართველთა ობიექტური (კეთილსინდისიერი) კონკურენტულობის კვალიფიციური მონიტორინგის უზრუნველყოფა, რათა მცირე ქვეყანაში შესაძლო მონოპოლიზმის განსაკუთრებული ბუნებრივი მიდრეკილების პროცესები არ განვითარდეს მომავალში.

როგორც ცნობილია, გარკვეული კრიზისული ჩავარდნების მიუხედავად, მსოფლიო ეკონომიკაში მოქმედებს შრომის ნაყოფიერების ზრდის ობიექტური კანონზომიერება, რასაც საფუძვლად ადამინის ინტელექტის მუდმივი განვითარება და შესაბამისი ტექნიკური პროგრესი უდევს. ზოგიერთ შემთხვევაში, დიდ წარმატებას ნაკლები ინტელექტის მმართველებიც აღწევენ (გონიერი ადამიანების გამოყენებით, ლატერიის ტიპის გამართლებითა თუ რეაქციული რეჟიმების ქმედებებით, რომლებიც

აპირისპირებენ, აბუჩად იგდებენ, ამცირებენ და ანადგურებენ კიდევ პროგრესის მქადაგებელ განსწავლულ ადამიანებს), მაგრამ შემთხვევითობა არ ქმნის საერთო ტენდენციას და, ბუნებრივია, საზოგადოებრივი პროგრესი მხოლოდ ჭეშმარიტი ცოდნის დაგროვებას ეფუძნება.

ცოდნის დაგროვებასთან ერთად, განსაკუთრებით არსებითია ზნეობრივი კატეგორიები, რაც სხვადასხვა დონის მენეჯერების მზრუნველ დამოკიდებულებაში უნდა გამოიხატოს როგორც ქვემდგომი, ასევე, ზემდგომი კოლეგების მიმართ.

კარგია, როცა ადამიანები გონიერ მოქმედებას შეგნებულად და ადრეული წლებიდან იწყებენ, მაგრამ არის შემთხვევები, როცა საკუთარი თუ ახლობელი ადამიანების მძიმე ავადმყოფობისა თუ სხვადასხვა ცხოვრებისეული გაკვეთილების შედეგად, ადამიანი ირონიულად აღარ უყურებს განსწავლულობას, მთლიანად უძღვნის თავს პროგრესული იდეების განხორციელების საქმეს და, ასეთ შემთხვევაში, ხშირად დიდ წარმატებებსაც აღწევს.

ახალ გარემოში ადაპტირებისას, მენეჯერი სწრაფად უნდა თავისუფლდებოდეს ძველი მოთხოვნების გავლენისაგან. მაგალითისათვის, თუ ძველი ბოსი, როგორც ამპარტავნული გავლენის მოყვარული ადამიანი, გადაჭარბებულად დამღლეულ წერილობით კონტაქტებს ითხოვდა, ახალმა ბოსმა, შესაძლებელია, ასეთი კონტაქტები ზედმეტობად ჩათვალოს და უმჯობესი იყოს უბრალოდ გულახდილად გაესაუბროთ მას. თუ მენეჯერი დაინტერესებულია მუშაკის წარმატებაში ახალ სამუშაო ადგილზე, მას ყოველთვის უნდა ახსოვდეს, რომ ორგანიზაცია საზოგადოებრივი სისტემაა, ხოლო ყოველი მომუშავე – პიროვნება.

ყოველი ბიზნესი და მისი მენეჯმენტი, თავისი ბუნებით, წარმოუდგენელია არ იყოს საერთაშორისო - მხოლოდ ეროვნულ რესურსებსა და მოთხოვნებზე ორიენტირება არასდროს ხდება, თუმცა, ბიზნესი, რომელიც არსებითად (როცა საქმიანობის უმეტესობა უცხოურ ბაზრებზეა ორიენტირებული) გადადის საერთაშორისო ურთიერთობებზე, საერთაშორისო ბიზნესად იწოდება, რომელიც თვისობრივად ახალ უნარებს მოითხოვს სახელმწიფოებისა და მათი რეგიონების განსხვავებულ გარემოებათა მრავლობის გამო.

საერთაშორისო მენეჯმენტი სხადასხვა ქვეყნის ეკონომიკურ (მ.შ. ბუნებრივი რესურსების, დემოგრაფიულ, კულტურულ, საგანმანათლებლო და სხვ) უპირატესობათა ხედვისა და გამოყენების ხელოვნების უფრო დახვეწილ მეთოდებს უნდა ფლობდეს ბიზნესის წარმოებისათვის ინფორმაციის მოპოვების, აღრიცხვის, განზოგადების, პროექტირების (დაგეგმვის), შექმნის (ორგანიზების), ფუნქციონირების კონტროლისა და მიმდინარე რეგულირების (მ.შ. მოტივაციის) შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. გასათვალისწინებელია, რომ საერთაშორისო ბიზნესში ჩართულ კერძო სამართლის იურიდიულ პირებში შეინიშნება ცალკეული სახელმწიფოებისა და საერთაშორისო ეკონომიკური ორგანიზაციების მონაწილეობის ტენდენციებიც წილების, აქციების, სუბსიდიებისა და შეღავათიანი კრედიტების ფორმით.

ბიზნესის მართვის პროცესის გლობალურად გააზრებასთან ერთად, ახალ ქართულ ეკონომიკაში საერთაშორისო მენეჯმენტის დისკუსიურ საკითხსაც მინდა შევეხო საერთაშორისო ბიზნესის ადმინისტრირებისა და საერთაშორისო მეწარმეობის მართებულად გაგების მიმართებაში - კანონმდებლობების ჰარმონიზების მიუხედავად, განსხვავებები შეხედულებებსა და მოქმედების პრინციპებში ჯერ კიდევ არსებობს. ჩემი აზრით, საერთაშორისო მენეჯმენტი საერთაშორისო ბიზნესის მართვის ხელოვნებაა - ანუ მენეჯერული შრომის ყველა იმ შემოქმედებითი უნარების ერთობლიობა, რაც მენეჯერს უნდა გააჩნდეს დაგეგმვის, ორგანიზებისა და ეფექტიანი რეგულირების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. ადმინისტრირება კი ამ გადაწყვეტილებების მიღებისათვის საჭირო ინფორმაციულ-სტატისტიკური ბაზის მოპოვების, მოწესრიგებისა და კონტროლის პროცესია, რომელიც მენეჯმენტის განუყოფელი ნაწილია, მაგრამ სპეციფიკურ ცოდნას მოითხოვს.

საერთაშორისო მეწარმეობის გაგებისათვის, საჭიროა აღინიშნოს, რომ ქართულ საკანონმდებლო სივრცეში, ჯერ-ჯერობით ტოლობის ნიშანია ბიზნესისა და მეწარმეობის სამართლებრივ გაგებაში, თუმცა, აქაც გარკვეული განსხვავებები შეიძლება შევნიშნოთ ქართველი და საზღვარგარეთელი სპეციალისტების შეფასებებში. ჩვენი გაგებით, მეწარმეობა ბიზნესის მაღალგანვითარებული გამოვლინებაა, რომელშიც

არსებითად მატულობს თანამედროვე საერთაშორისო სტანდარტების მეცნიერებატევადობისა და, შესაბამისად, ინოვაციური ინვესტიციების დონე.

საერთაშორისო ინვესტიციების ბაზარი, შეიძლება ითქვას, მაქსიმალურად ზრდის ინვესტიციების მიღების პოტენციურ შესაძლებლობებს, მაგრამ საერთაშორისო ბიზნესის მენეჯმენტს უნდა ახსოვდეს, რომ ინვესტორი საკუთარ სარგებელზე ფიქრობს უპირველესად და, გარკვეულ შემთხვევებში, აღნიშნულს ინვესტიციების მიმღებისათვის ზიანის მიყენების გზითაც კადრულობს. მენეჯერი სწრაფად უნდა ერკვეოდეს სიტუაციებში და აფასებდეს სიტუაციას, როცა შიდა და გარე ინვესტიციების თანაფარდობა მეტწილად მხოლოდ 4:1-თან თანაფარდობის მახლობლობაშია და გრძნობდეს შესაძლებლობებს, როცა მეტად რისკიანი პირდაპირი ვენჩურული ინვესტიციები 2:1-თან და 1:1-თან თანაფარდობაზეც შეიძლება წამოვიდეს.

სხვადასხვა ქვეყანაში ბიზნესის წარმოებისას, საერთაშორისო მენეჯმენტის გონიერება საგადასახადო კანონმდებლობებისა და სავალუტო ბაზრების განსხვავებებიდან დამატებითი შემოსავლების მიღებაში გამოიხატება. თუ მენეჯმენტი, განსაკუთრებით ხელსაყრელი სხვადასხვა გარემოებების გარეშე, ბიზნესის გაფართოებას მაღალი საგადასახადო ტვირთის ქვეყანაში გადაწყვეტს ან ფინანსურ რეზერვებს მეტად ინფლაციურ ვალუტაში დააგროვებს, ბუნებრივია, დამატებითი შემოსავლების ნაცვლად, დამატებით ხარჯებს იგემებს.

იმ შემთხვევაში, როცა ბიზნესი ხელსაყრელ საგადასახადო და სავალუტო გარემოში ფუნქციონირებს, საერთაშორისო მენეჯმენტის ხელოვნების როლი ზომიერი ეფექტიანი რეკლამით ინვესტიციების მოზიდვაში უნდა გამოიხატოს.

საერთაშორისო მენეჯერი მცირე ეკონომიკის პირობებში განსაკუთრებული გამჭრიახობით უნდა გრძნობდეს საგადასახადო ჩათვლებისა და კრედიტების გამოყენების საჭიროებას და მხოლოდ იქ, სადაც მომგებიანი იქნება, ოპერატიულად იყენებდეს საგადასახადო კრედიტებსაც.

საერთაშორისო ბიზნესში ქართული კომპანიების მეტი ჩართულობითა და საკუთარი ბიზნესის უპირატესობების საზღვარგარეთული ბიზნესის უპირატესობებით გაფართოებასთან ერთად, ბუნებრივია, საკუთარი ქვეყნის წინაშე მორალური პასუხისმგებლობაც მატულობს. განსაკუთრებულად მაღალზნეობრივ (გააზრებულ, თავაზიან) დამოკიდებულებას მოითხოვს ბიზნესაქტიურობა განსხვავებული რელიგიური მრწამსისა და კულტურული ტრადიციების ქვეყნებში, ვინაიდან, გამოუცდელია გამოწვეულმა ყოველმა გააზრებულმა მოქმედებამ, შესაძლოა, სავალალო ზიანი მიაყენოს პოლიტიკურ ურთიერთობებს ქვეყნებს შორის.

საერთაშორისო (გლობალური) მენეჯმენტის მორალური პასუხისმგებლობა, მოქმედების მასშტაბებიდან გამომდინარე, უფლის ობიექტური ნების (ფაქტორის) მართებულად გააზრებას უნდა ეფუძნებოდეს უპირველესად.

ციკლორობის მიუხედავად, კაცობრიობა, საბოლოო ჯამში, ეკონომიკურად ვითარდება და ამის ერთ-ერთი უმთავრესი საფუძველი ადამიანთა საზოგადოების ტექნოლოგიურ-ეკონომიკური მოწყობის ევოლუციაა. აღნიშნულ პროცესებზე, ბუნებრივია, გარკვეული სუბიექტური (მ.შ. სოციალური და ინდივიდუალური) ფაქტორებიც მოქმედებს, მაგრამ სიღრმისეული მიზეზი - ობიექტური ნებაა, რაც, პროფესიული თვისებებიდან გამომდინარე, კარგად უნდა ესმოდეს პრაგმატულ ქართველ ბიზნესმენსაც.

საქართველოში დირექტიული დაგეგმვის სისტემის ყოფილი ათეისტური სახელმწიფოს დაშლის შემდეგ, ზოგმა „რეფორმატორმა“, საერთაშორისო იმიჯის მოსაპოვებლად, რატომღაც გადაწყვიტა ხელაღებით დაპირისპირებოდა ყველაფერს, რაც კი სახელმწიფოს ახლავს, მ.შ. სახელმწიფო საკუთრებასა და უკვე უპირატესად რეკომენდაციული (ნაკლებდირექტიული) ხასიათის დაგეგმვას. არადა, უფალმა სახელმწიფო იმიტომ შექმნა, რომ თავისი გარკვეული ადგილი ჰქონოდა ყოველთვის. ეკონომიკის განვითარებისა და მსოფლიო მეურნეობაში განსაზოგადოების ხარისხის ზრდასთან ერთად კი, სახელმწიფოს როლიც მნიშვნელოვნად მატულობს (ჩემი

მოსაზრებით, ეს როლი გარკვეულ ზღვარზე წონასწორულად გაჯერდება, შემდგომშიც, ბუნებრივად შესაძლო რხევების შესაძლებლობის შენარჩუნებით).

სახელმწიფოს როლი, ბუნებრივია, მატულობს მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესისა და, შესაბამისად, ბიზნესის „ფიქრის სისწრაფით“ განვითარების მოთხოვნებიდან და მოტივებიდან გამომდინარეც, ვინაიდან მნიშვნელოვან სფეროებში, მხოლოდ მაღალზნეობრივმა სახელმწიფომ და სახელმწიფოთა საერთაშორისო თანამეგობრობამ შეიძლება დააფინანსოს ადამიანებისათვის აუცილებელი ძვირადღირებული გრძელვადიანი პროექტები, რასაც მოკლევადიან პერიოდში მოგება არ მოაქვს და კერძო სექტორი არ და ვერც შეხედავს მის დაფინანსებას. არადა, ხშირ შემთხვევაში, შესაძლებელია, რომ საზოგადოებასა და მისი ცხოვრების დონის განმაპირობებელ მეცნიერულ პოტენციალს სწორედ ასეთი დარგები სჭირდებოდეს განსაკუთრებით. მაგალითისათვის, მძიმე და ჯერ-ჯერობით უკურნებელ დაავადებებთან ბრძოლის გლობალური მნიშვნელობის სამეცნიერო-ტექნიკური პროექტები, კოსმოსური კვლევები, სტრატეგიული თავდაცვითი სამხედრო იარაღის წარმოება და სხვა.

ზემოხსენებულთან დაკავშირებით, პოსტკრიზისულ მსოფლიოში ეკონომიკის ზნეობრივი და სოციალური ფაქტორების აქტუალობას მისი უკიდურესი მოწინააღმდეგეებიც კი აღიარებენ. შესაბამისად, ჩვენი აზრით, სულ უფრო აქტუალური გახდება ეკონომიკის ქრისტიანული საფუძვლების გააზრება, ვინაიდან, მხოლოდ მატერიალური თვალთახედვით დანახულმა „ეკონომიკურმა კანონზომიერებებმა“ კაცობრიობა ურთულესი პრობლემების ჩიხში შეიძლება შეიყვანოს.

პროფესიულად ეკონომიკისა და მართვის საკითხებზე ვმუშაობ უკვე კარგა ხანია და ქართული და საერთაშორისო სინამდვილიდან მიღებული გამოცდილებით, ვფიქრობ, ძალზე მნიშვნელოვანი დასკვნა ყალიბდება - უკიდურესად ცუდია, როცა ადამიანს მანიაკალურად უნდა მმართველობა (სხვა ადამიანზე და უფრო მეტიც - ხალხებზე უფროსობა) - ეს ადამიანი ამპარტავანია და, როგორც ვიცით, ძალზე მძიმედ დაისჯება უფლის მიერ, ამიტომაც, ადამიანს მხოლოდ უფლის სიყვარულით კარგ მამასავით (ან დედასავით) უნდა უნდოდეს სხვებზე უფროსობა და ამისათვის თავდადებაც შეეძლოს - მხოლოდ ასე შეერგება მას მართვისას მიღებული შემოსავალი.

საერთაშორისო ეკონომიკური კონკურენცია ცალკეული ქვეყნების ცხოვრების დონის ზრდისა და, შედეგად, კაცობრიობის განვითარების უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია. ის დიდ და მცირე ერებსა და ადამიანებს აიძულებს მეტად მობილიზებულნი იყვნენ მოქმედებებში, რაც მათ პროდუქტიულობასაც არსებითად ამაღლებს. შესაბამისად, პრიორიტეტულად საერთაშორისო და, ამასთანავე, ადგილობრივი ბაზრების კონკურენტულობის დონის შეფასებასა და სისტემატურ აუდიტს გადაწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ეკონომიკური კეთილდღეობის საჭირო მატებისათვის მსოფლიოში.

როგორც ცნობილია, საერთაშორისო ბიზნესში მომრავლებული სტრატეგიული ალიანსების შექმნის ერთ-ერთ მთავარ მიზანს საერთაშორისო კონკურენციის დაძლევა და ზოგიერთი სახელმწიფოს (მ.შ., განსაკუთრებით, შედარებით ადვილად დასამორჩილებელ მცირე ქვეყნებში) შიდა ბარიერიერების ალიანსების გზით დაძლევა წარმოადგენს. ალიანსების გარკვეული ნაწილი ამას არაკეთილსინდისიერად აკეთებს, რის გაკონტროლებაც არცერთ სახელმწიფოს არ ძალუძს. გამომდინარე, საერთაშორისო კონკურენციის საერთაშორისო აუდიტი განსაკუთრებით პრიორიტეტულ საქმედ გამოიკვეთა გლობალიზების თანამედროვე ერაში.

სამწუხაროდ, საერთაშორისო კონკურენციას მთელი რიგი სირთულეებიც ახლავს, რაც, ასევე, გასათვალისწინებელია, რომ მცირე ერებს თვითმყოფადობის დაკარგვის საფრთხე არ შეექმნას.

მსოფლიოში მიმდინარე კონკურენტულ პროცესებთან დაკავშირებით, უნდა დავაწყნაროთ გლობალიზების მოშიშრები, რომ გლობალიზების პროცესი უსასრულო არ იყო და მისი კონტურები უკვე შემოიხაზა ინტერნეტის შექმნასთან ერთად. მისი სივრცობრივი გავრცელების მასშტაბები ფაქტობრივად დასრულდა. მსოფლიო ერთი დიდი ოჯახია და ის ხომ ფართობით მეტად ვეღარ გაიზრდება. ვფიქრობ, აქ უპრიანი იქნება საქართველოს უშიშარი და უნიჭიერესი პატრიარქის - ილია II-ს მოსაზრების მოყვანა, რომელიც მასთან შეხვედრისას ბრძანა, რომ გლობალიზაციას არ უნდა

შევუშინდეთ და, პირიქით, მისი უხვი სიკეთეები შესაძლოდ უნდა გამოვიყენოთ და გავამრავლოთ.

აქ ერთ მნიშვნელოვან გარემოებასც უნდა გაესვას ხაზი. ზოგი თვლის, რომ საერთაშორისო კონკურენციის შედეგად სხვადასხვა კავშირებისა და ქვეყნების რღვევაც უსასრულო პროცესია. არამც და არამც. როგორც ბუნებაში თანაარსებობენ დიდი და მცირე არსებები, ასევეა სახელმწიფოებრივ მოწყობაში. უბრალოდ, შესაძლებელია, რომ ქვეყანა, რომელიც რეაქციული ბუნებითა და ეკონომიკური დაკაბალებით თავს აბეზრებს დანარჩენ მსოფლიოს, ის აუცილებლად გაქრება უფლის მფარველობის არეალიდან. აქ ისიც არის გასათვალისწინებელი, რომ გაქრობის საფრთხე იმ მცირე ქვეყნებსაც ემუქრება, რომლებიც ვერ გამოიჩინეს შეკავშირების უნარებს.

კონკურენცია (მ.შ. მცირე ქვეყნებისა და საერთაშორისო ბიზნესშიც) შეჯიბრია, რომელიც ინსტიტუტურად იწყებს მოქმედებას ნებისმიერი ორი სუბიექტის ურთიერთობისას. ეს ინსტიტუტი აიძულებს ორივე სუბიექტს იყოს მეტად მოწესრიგებული, რათა გაიმარჯვოს ხსენებულ შეჯიბრში. ეს ინსტიტუტი მოქმედებს ოჯახის წევრებს შორისაც კი და რა თქმა უნდა საერთაშორისო დონეზეც - ნებისმიერ სხვადასხვა ქვეყანას შორის.

ცდება ის, ვინც ცდილობს ხელოვნურად (არაკეთილსინდისიერად) დათრგუნოს შიგასახალემწიფო და საერთაშორისო კონკურენცია ან ვერ ხედავს მის არსებობას. უფრო მართებულია ის, ვინც შეიცნობს ადამიანების ნებისაგან დამოუკიდებლად მოქმედ ამ ობიექტურ რეალობას და ცდილობს სასარგებლოდ გამოიყენოს მისი უპირატესობები და უმკურნალოს შესაძლო გართულებებს.

ობიექტური კონკურენცია დიდ გავლენას ახდენს საერთაშორისო პოლიტიკაზე და, პირიქითაც, საერთაშორისო პოლიტიკა მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს კონკურენციის თავისუფლების (არშეზღუდვის) ხარისხს. საერთაშორისო კონკურენცია, ბუნებრივია, გამწავების პერიოდებში ომებსა და კატასტროფებსაც იწვევს და სწორედ ამიტომაც აუცილებელი ამ პროცესების ღრმად გააზრება და შესაძლოდ მკურნალობა, მ.შ. საერთაშორისო და ადგილობრივი აუდიტის სამსახურების მიერ.

ობიექტური კონკურენტული გარემო საერთაშორისო პოლიტიკაში ანუ ჭეშმარიტი დემოკრატია უზრუნველყოფს ისეთი პოლიტიკური სისტემის არსებობას, რომელიც ხალხების ნებასურვილს გამოხატავს, შეესაბამება ხალხების ხასიათებსა და განწყობილებებს და ადამიანების შესაძლოდ საუკეთესო განვითარების პირობებსაც ქმნის.

საქართველოს ცალკეული რეგიონები გამოირჩევა ხანდაზმულ ადამიანთა რაოდენობით. ადამიანის სიცოცხლე უფლის მიერ არის მონიჭებული და ეს ყველას კარგად უნდა ახსოვდეს. დიდია ქართული აგროსამრეწველო მეწარმეობისა და მომსახურების სფეროს, მ.შ. მედიცინის ტრადიციების მნიშვნელობა, მაგრამ, ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს, რომ უფლის მნიშვნელობა კიდევ უფრო დიდია (შეუფასებელია).

ბუნებრივია, უფლის ნებით, არის შემთხვევები, როცა წმინდა ცხოვრებით მოღვაწე ადამიანი ადრე მიდის წუთისოფლიდან, მაგრამ, ფაქტია, რომ ასეთი ადამიანების ჯანმრთელობა მართლა სასწაულებრივად საუკეთესოა. ასეთივე დასკვნის გაკეთება შეიძლება ეკოლოგიურად სუფთა ბუნებრივი (უფლის მონიჭებული) პროდუქტებით მკვებავი ადამიანების მისამართითაც.

სამედიცინო მეცნიერების მნიშვნელობა, როგორც აღვნიშნეთ, კაცობრიობის გამრავლებასთან ერთად, დიდია და, რა თქმა უნდა, იზრდება, მაგრამ, მის მზარდ აქტუალობასთან ერთად, სამწუხაროდ, მატულობს ამ სფეროს სახიფათო მაქინატორთა რიცხვიც. სასწაულია წარმოსადგენად და, სამწუხაროდ, საერთაშორისო გამოცდილებითაც, მიუხედავად ავადმყოფთა უმწვავესი მდგომარეობისა, გაუგონარი გულცივობის მაქინატორთა ყველაზე დიდი ჯგუფებია მოკალათებული ამ სფეროში.

ეს რიცხვი თითქმის გეომეტრიული პროგრესიით იზრდება და აერთიანებს კრიმინალურ "სასწაულმოქმედ" ნარკობარონებს, ადამიანების გაჭირვებით მოსარგებლე სხვადასხვა "პროფესიონალ" გამომძალველებს, ათასგვარი შენიღბული ხერხებით მჩხიბავ ექიმბაშებს, არაპროფესიონალ "სახალხო" მკურნალებს და სხვა მრავალ ავანტიურისტს, რაზეც აუცილებლად უნდა გაძლიერდეს საერთაშორისო მონიტორინგი

ყველა ქვეყნის სამართალდამცავთა ჩართულობითა და ჯანდაცვის შესაბამის პროფესიონალთა მონაწილეობით.

ჩვენს შრომებში ყოველთვის მაღლიერებით აღვნიშნავთ იმ ქვეყნებს, რომლებიც მზრუნველი პოლიტიკით ზრდიან ხარჯებს მედიცინაზე, მაგრამ, ბევრი ადამიანი მსოფლიოში ჯერ კიდევ ელემენტარული დახმარების გარეშეა. სტატისტიკა ადასტურებს, რომ მსოფლიო ეკონომიკურად მდიდრდება, მაგრამ, სამწუხაროდ, იმ ადამიანთა რიცხვიც მატულობს, ვინც სამედიცინო პრობლემებს ვერ უმკლავდება. საზოგადოების კარგი ჯანმრთელობის დონე კეთილისმყოფელ გავლენას ახდენს ყველა სხვა დარგის შემოსავლებზე, მაგრამ სახელმწიფოს გონივრული პოლიტიკის გარეშე, საზოგადოების ცხოვრების გახანგრძლივებამ, შეიძლება უარყოფითად იმოქმედოს ეკონომიკური ზრდის ტემპებზე და, საბოლოოდ, ადამიანების შემოსავლებზე.

ასე, მაგალითად, თუ საპენსიო ასაკზე მეტი ხნოვანების მოსახლეობის ხვედრიწონა მატულობს, იზრდება ხარჯებიც იმ ადამიანებზე, რომლებიც, ფაქტიურად არაფერს ქმნიან. ასეთ შემთხვევაში, სახელმწიფომ უნდა გადახედოს თავის მიდგომას საპენსიო ასაკის ზრდის მიმართულებით, რათა, თუ ადამიანებს შეუძლიათ, მათ მიეცეთ საშუალება მეტი იმუშაონ.

უფალმა განსხვავებული კლიმატური პირობები და რესურსული ბაზა დაუწესა ქვეყნებს და შესაბამისად ყალიბდება ეროვნული სახასიათო ქცევის წესები ეკონომიკაში. საყურადღებოა, რომ ისინი, ვინც არ არიან განებივრებული საუკეთესო კლიმატური პირობებით და ცხოვრობენ ცივ და ძალზე ცივ სარტყლებში ან სეისმურად აქტიურ ზონებში, იძულებული არიან მეტად მობილიზებული იყვნენ და, ხშირ შემთხვევაში, კონკურენტულობის დონის მაღალ მაჩვენებლებსაც აღწევენ.

საერთაშორისო ეკონომიკური ორგანიზაციების მიერ გამოქვეყნებულ სტატისტიკურ ინფორმაციებში, ვეცდები, მოვიპოვე მაქსიმალურად საჭირო მონაცემები, რათა გამოვავლინოთ კონკურენტუნარიანობის ამაღლების ნიუანსები, რაც მისანიშნებელი უნდა იყოს მცირე ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკის დასაბუთებისათვის.

ხსენებული საკითხის არგუმენტირებული შესწავლის პროცესში, განვაზოგადე მოპოვებული სტატისტიკური მონაცემები, რასაც, თავის მხრივ, კონკურენციის ძალის

ჩემს მიერ შემოთავაზებული ინდექსების განსაზღვრისათვის გამოვიყენებ. ამასთანავე, საგარეო-ეკონომიკურ ურთიერთობებში (რის გარეშეც არ არსებობს ბაზარი) კონკურენტუნარიანობის შესაფასებლად, დავამატებ ექსპორტის იმპორტთან შეფარდების ინდექსებს (ასევე ჩემი შემოთავაზებული ახალი ინტერპრეტაციით), რაც, ჩემი აზრით, შესაძლოდ მარტივად, მაგრამ თვალსაჩინოდ შეავსებს კონკურენტუნარიანობის აუცილებელი შეფასების (გააზრების) რთულ (მრავალმხრივ) მექანიზმს გლობალიზაციის ურთულეს პროცესებში.

კონკურენტუნარიანობა, ჩემი აზრით, მიზნაშეწონილია შეფასდეს 2 ჯგუფად ბაზრისა და ქვეყნების (კომპანიების) სპეციფიკების გათვალისწინებით, მ.შ. ჩვენ შევავსებთ კონკურენციის ძალას (კონკურენტუნარიანობას) ერთგვაროვანი პროდუქციის (მომსახურების) ბაზარზე და კონკურენტუნარიანობას ცალკეული ქვეყნებისა და კომპანიების სინამდვილეში. განვიხილოთ აღნიშნული ჯგუფები შესაძლოდ დეტალურად.

აშშ-სა და სხვა განვითარებულ ქვეყნებში ერთგვაროვანი პროდუქციის (მომსახურების) ბაზრებზე კონკურენტულობის დონის განსაზღვრისათვის, როგორც ცნობილია და მეტად აქტუალური საქართველოსათვის, HHI ინდექსს იყენებენ. ეს დონე თუ 1500-ზე ნაკლებია, არაკონცენტრირებულ ბაზრებთან გვაქვს საქმე, თუ 1500-ს გადააჭარბებს - საშუალოდ კონცენტრირებულ ბაზრებთან და თუ 2500-ს გადააჭარბებს - მაღალკონცენტრირებულ ბაზრებთან, რაც განსაკუთრებით სახიფათოა. გასათვალისწინებელია, რომ, ჩემი დაკვირვებითა და ექსპერტული შეფასებით, ხსენებული ინდექსი, გასაგები მიზეზების გამო, შედარებით მაღალია მძიმე მრეწველობასა (ძირითადად წარმოების საშუალებების მწარმოებელი დარგები, მ.შ. სამთო-მოპოვებითი ინდუსტრია, მეტალურგია, მანქანთამშენებლობა და სხვ.) და მასთან დაკავშირებულ სათბობ-ენერგეტიკულ კომპლექსში, განსაკუთრებით დაბალია კი კვების მრეწველობაში, მსუბუქ მრეწველობაში, ხისდამამუშავებელ მრეწველობაში და სხვ.

თუ ბაზარზე სამი სუბიექტი (მაგალითისათვის, ხვედრითი წონებით 20%, 30% და 50%) ხატავს კონკურენტულობის სურათს, ჰერფინდალ-ჰირშმანის და ჩენი ინდექსები

ავლენს, რომ ბაზარი ძალზე კონცენტრირებულია (ანუ კონკურენტულობის დონე მცირეა). ხსენებული სამი პროცენტული მაჩვენებლის კვადრატების შეკრება გვაძლევს, რომ HHI აღწევს 3800-ს (რაც მნიშვნელოვნად აღემატება 2500-ს), ხოლო ჩვენი მეთოდოლოგიით, კონკურენციის ძალის I_1 ინდექსი 2-მდე ეცემა (ანუ R_1 -ის მნიშვნელობა ბაზრის ტევადობის ნახევარს აღწევს) და ინტეგრალური მაჩვენებლის განსაზღვრისათვის დამატებითი სტატისტიკური ინფორმაციაა საჭირო.

სამწუხაროდ, საქართველოში არსებული სტატისტიკური ბაზით, ჯერ-ჯერობით ვერ ხერხდება ვერც HHI კონცენტრაციის დონის (რომლისადმი მოთხოვნები, ბუნებრივია, პერიოდულად იცვლება გარკვეული დიაპაზონის ფარგლებში) და ვერც ჩვენს მიერ შემოთავაზებული კონკურენციის ძალის მაჩვენებლების განსაზღვრა.

დარწმუნებული ვარ, დამეთანხმებით, რომ რეალიზებული ექსპორტის შეფარდება იმპორტთან (სხვადასხვა ინტერპრეტაციით) ქვეყნისა და კომპანიების კონკურენტუნარიანობის ამსახველ ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მაჩვენებლად შეიძლება გამოვიყენოთ. აღნიშნული ინდექსის შემადგენლები, საერთაშორისო ოფიციალურ წიგნად გამოცემებსა და ინტერნეტვერდებზე, გარკვეული ცდომილების მიუხედავად, შედარებით უკეთაც მოიპოვება. მზარდი ექსპორტი ქვეყნის დიდ შესაძლებლობებზე მეტყველებს და მისი, ისევე როგორც იმპორტის, სტრუქტურა მრავალმხრივე მსჯელობის საგანია. ამჯერად რამდენიმე მისანიშნებელ ტენდენციაზე გავამახვილებ ყურადღებას, რაც კონკურენტუნარიანობის გააზრებისათვის გვჭირდება.

საყოველთაო დაფიქრების საგანი უნდა გახდეს, რომ საქართველოზე ტერიტორიულად და ბუნებრივი შესაძლებლობებით ბევრად მცირე შვეიცარიის ექსპორტის შეფარდება იმპორტთან 1980 წელს, ჩვენი გაანგარიშებით შედგენდა - 1,016-ს, 1995 წელს - 1,199-ს, 2012 წელს - 1, 071-ს, მაშინ როცა საქართველოში აღნიშნული მაჩვენებელი 2012 წელს საგანგაშო 0,499-ს შეადგენს. საყურადღებო და მისანიშნებელია, რომ ეკონომიკურად ჯერ კიდევ უძლიერეს ქვეყანაში - აშშ-ში, ამ მხრივ 80-იან წლების დასაწყისის სახარბიელო ტენდენცია 90-იანი წლების შუა პერიოდისათვის არსებითად გაუარესდა, მაშინ, როცა ეს მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა ჩინეთში, რის შედეგადაც და ცნობილი შრომისმოყვარეობითა და

ბაზრისა და მარეგულირებელი ფაქტორების შეხამებით, მოხერხდა ამ ქვეყნის კომპანიების მსოფლიოს უძლიერესი კომპანიების სათავეში მოქცევა.

უფლის მიერ მონიჭებული აბსოლუტური და შედარებითი უპირატესობების შესაბამისად, ანუ ის რესურსები, რაც ქვეყანაში უხვადაა და ხარისხიანობითაც გამოირჩევა, ბუნებრივია მეტად უნდა გადიოდეს ექსპორტზე, მაგრამ, როგორც ნათქვამია, ხელი გააქანე და გეშველებაო, ისევე, იმ რესურსების დიდი ნაწილი, რომელიც შესაძლებელია და მიზანშეწონილი, რომ გადამეშავდეს, ადგილზევე უნდა გადავამუშაოთ და მივცეთ დასრულებული პროდუქციისა ან მომსახურების სახე და ისე შევთავაზოთ უცხოელ პარტნიორებს. ამგვარი სახით, ქვეყნის სავალუტო შემოსულობებისა და რეზერვებისათვის საჭირო ექსპორტიც მეტად გაიზრდება და ადგილზეც მეტი ადამიანები დასაქმდება, რაც მრავალ ეკონომიკურ საკითხს გადაწყვეტს.

რაც შეეხება იმპორტს. მართალია, მისი შემოღებით, ქვეყნიდან ვალუტა გაედინება, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ იმპორტი არ გვჭირდება. ყველაფერში ერთნაირად კარგები ვერ ვიქნებით და ის, რაც მწვავედ დეფიციტურია ჩვენში, ბაზარი მყისიერად შეამჩნევს და ასეთი იმპორტი გვჭირდება. თუმცა, ბაზარს ახასიათებს ალოგიკური მოვლენებიც და თაღლითებიც მრავლად ბუდობენ აქ. ამდენად, სახელმწიფოს კომპეტენტურმა ხელმა, საჭიროა, დაინახოს იმპორტის ის მიმართულებები, რომლებიც ცდილობს მოტყუებით განდევნოს ადგილობრივი მწარმოებელი ბაზრიდან.

თანამედროვე საქართველოში, ასეთმა იმპორტმა ტრადიციული ქართული სოფლის მეურნეობაც კი საგანგაშოდ დაამარცხა. საბაზრო რეფორმების დასაწყისშივე აღვნიშნავდი, რომ ყოფილ ე.წ. „წითელ“ კოლეურნეობებში იყო რაციონალური მარცვალი და კოოპერაციის დადებითი მუხტი (რაც დიდ ინვესტიციებზე უფრო მნიშვნელოვანიც კია) აუცილებლად უნდა შეგვენარჩუნებინა ადგილობრივი ბაზრის გადასარჩნად (კოოპერაციას სოფლად განვითარებული ქვეყნებიც ხომ უხვად იყენებენ), მაგრამ, მაშინ გადასძლია მხოლოდ „ახლის“ მამიებელი არასპეციალისტების

მოქმედებამ. მახარებს, რომ კოოპერაციისათვის სტიმულების მნიშვნელობას ახლა ბევრი გონიერი პროფესიონალი იზიარებს, რომ მხოლოდ ასე შეიძლება აღდგეს ჩვენი სოფლები და ხეებზე და სავარგულებში ხილი არ დაგვიღებეს და ეფექტიანად ავითვისოთ დიდი ხანია მოუვლელი და, ხშირ შემთხვევაში, ფაქტიურად ჯერ კიდევ უპატრონო მიწები, მაშინ, როცა ჯერ კიდევ მოუგვარებელია არსებითი სოციალური პრობლემები - დიდია უმუშევრობა და ბევრია უსახლკარო და უმიწა-წყლო ადამიანი.

ამასთანავე, ძალზე ყურადსაღებია, რომ ახალი ტექნიკის ცოდნის თვალსაზრისით არაპროფესიონალმა მომხმარებელმა, რომელიც ბაზარზე უმრავლესობას წარმოადგენს, შეიძლება ვერ შეამჩნიოს ის პროგრესული უახლესი ტექნოლოგიები, რომლებიც სოციალურად ორიენტირებულ ეკონომიკაში მრავალი წლის შემდეგ გამოიღებს სასურველ შედეგს. ამდენად, პროგრესული ტექნოლოგიების იმპორტი სახელმწიფოს უპირველესი ხელშეწყობის საგანი უნდა გახდეს.

გამოყენებული წყაროები

1. ილია მეორე: ყოველდღე უნდა ვიკითხოთ წიგნები და ბედნიერი ვიქნებით. - ქართული ინტერნეტ-გამოცემა „timer.ge“, 06-2013, 14-34.
2. Obama B. The Audacity of Hope: Thoughts on Reclaiming the American Dream. New York, 2006.
3. Ivanishvili B. - http://en.wikipedia.org/wiki/Bidzina_Ivanishvili
4. Gates B. Business @ the Speed of Thought. - http://en.wikipedia.org/wiki/Business_@_the_Speed_of_Thought

5. О космосе: Бывшие враги Россия и США будут совместно работать над ядерным оружием для предотвращения угрозы астероидов
<http://inopressa.ru/article/17oct2013/dailymail/asteroid.html>
6. Россия — США: дружба неизбежна? (выступление Владимира Путина на Нью-Йоркской фондовой бирже). - <http://directorinfo.ru/article.aspx?id=13537&iid=578>
7. პაპავა ვ. არატრადიციული ეკონომიკისი. - თბილისი, 2011.
8. სილაგაძე ა. ეკონომიკური დოქტრინები. - თბილისი, 2010.
9. ჩიქავა ლ. ინოვაციური ეკონომიკა. - თბილისი, 2006.
10. ჭითანავა ნ. საქართველოს ეკონომიკის მეტამორფოზები და განვითარების ახალი სტრატეგია, <http://pgie.tsu.ge/index.php?menuid=22&lang=1&id=79>
11. აბესაძე რ. აკადემიკოს ავთანდილ გუნიას ცხოვრება და მოღვაწეობა. - თბილისი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის სამეცნიერო შრომების კრებული: ეძღვნება აკადემიკოს ავთანდილ გუნიას დაბადებიდან მე-100 წლისთავს, 2012, V, გვ. 7-14.
12. მესხია ი. ჯალალონია დ. ბუღალტრული აღრიცხვა. - თბილისი, 2006.
13. Pavliashvili S. Zigzags of inflation in post-soviet Georgia. – Silicon Valley, CA, 2011.
14. ჯიბუტი მ. საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზარი. - თბილისი, 2003.
15. ასათიანი რ. საით მიდის საქართველო? (სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების კონცეპტუალური ანალიზი). - თბილისი, 2014.
16. ბარათაშვილი ე. და სხვ. ინოვაციების მენეჯმენტი. - თბილისი, 2008.

94%E1%83%A4%E1%83%94%E1%83%A5%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%90

25. ეკონომიკური კონკურენცია

http://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%94%E1%83%99%E1%83%9D%E1%83%9C%E1%83%9D%E1%83%9B%E1%83%98%E1%83%99%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%98_%E1%83%99%E1%83%9D%E1%83%9C%E1%83%99%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%9C%E1%83%AA%E1%83%98%E1%83%90

26. ქორელი ა. სასწაულების წყურვილი. - თბილისი, მეცნიერება, 1988.

27. Наука и жизнь, 1972, N10.

28. [http://en.wikipedia.org/wiki/Wonder_\(emotion\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Wonder_(emotion))

29. Keltner, D.; Haidt, J. (2003). *Approaching awe, a moral, spiritual, and aesthetic emotion. Cognition and Emotion.* -

<http://faculty.virginia.edu/haidtlab/articles/keltner.haidt.2003.approaching-awe.pub028.pdf>

30. Ohm's law. - http://en.wikipedia.org/wiki/Ohm%27s_law

31. Georg Ohm. - http://en.wikipedia.org/wiki/George_Ohm

32. Martin Ohm. - http://en.wikipedia.org/wiki/Martin_Ohm

33. Golden ratio. - http://en.wikipedia.org/wiki/Golden_section

34. ლორთქიფანიძე რ. ევროკავშირის ფორმულირების განვითარება და ეკონომიკური კონკურენციის კანონი. - საერთაშორისო რეცენზირებადი და რეფერირებადი სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი „ახალი ეკონომისტი“, 2012, N1, გ. 17-18; ლორთქიფანიძე რ. განმარტებები კონკურენციის კანონის, ევროკომისიის ფორმულის განვითარებისა და მაკროსტაბილურობის სტრატეგიულ საკითხებზე. -

<http://www.education.ge/index.php?do=definition/view&id=1374%20>

35. Lordkipanidze R. We must think for new effective economic system. - The New Economist, 2013, № 1, P. 63-64 (In English).

36. Horizontal Merger Guidelines. - <http://www.justice.gov/atr/public/guidelines/hmg-2010.html>

37. http://en.wikipedia.org/wiki/Albert_Einstein

38. http://www.all-fizika.com/article/index.php?id_article=2152
39. ლორთქიფანიძე რ. მენეჯერული ხარჯები ჯანდაცვაში. - თბილისი, 2013,
<http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/11405>
40. The State in a changing world. - World development report, Published for the World Bank, Oxford University Press, 1997.
41. Economy of the United States, http://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_US
42. Economy of Switzerland, http://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_Switzerland
43. Economy of Georgia
(country), [http://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_Georgia_\(country\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_Georgia_(country))
44. Economy of China, http://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_china
45. The World's Biggest
Companies. <http://www.forbes.com/sites/scottdecarlo/2013/04/17/the-worlds-biggest-companies-2/>
46. საქართველოს კონსტიტუცია
http://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1_%E1%83%99%E1%83%9D%E1%83%9C%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%A2%E1%83%A3%E1%83%AA%E1%83%98%E1%83%90
47. საქართველო
<http://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D>